תאריך הורדה: 25 ינואר 2022. מקור: עמוד 13, פארווערטס, 9 מרץ 1947 *** מתוך אתר "עיתונות יהודית היסטורית", הספרייה הלאומית ואוניברסיטת ת"א

א נייער בוך ערצעהלונגען פונים לעבען אין ארץ ישראל

שילדערונגען פונ'ם טעגליכען לעבען אין די סאציאליסטישע דערפער און אין די שטעט.— פאסטוכער און סאלדאטען.— סצענעס אין א תפיסה.— דער פארפאסער יגאל מאסענזאהן.

•

פון מ. צ. פראנק

•

אפורים כשק (גרוי ווי דער זאק)

ערצעהלונגען פון יגאל מאסענזאהן, השומר הצעיר פארלאג, מרחביה. צייכנונגען פון שלום רייזער. 318 זייטען.

1

דאס איז א מערקווירדיגער בוך פון א מערקווירדיגען שרייבער. א געבוירענער יונגערמאן אין ארץ ישראל, מיט א באדייטענדען ליטעראַרישען טאלאנט, באשרייבט אין זיינע ערצעהלונגען דאס צאפעלדיגע אידישע לעבען אין לאנד, די נייע סאציאליסטישע לעבענס־פארמען אין די „קיבוצים,“ די פראבלעמען פון דעם מענשענ'ס איינלעבען זיך אין דעם דאזיגען נייעם לעבען, דעם אויפבוי און די צוגעבונדענקייט צום לאנד, דעם קאמף מיט די אראבער, דעם אפקלאנג פון דעם אידישען אומגליק און דעם קאמף געגען דעם ענגלישען רעזשים.

דער שרייבער אליין, יגאל מאסענזאהן, איז געבוירען געווארען אין 1917 אין דער קאאפעראטיווער קאלאניע „עין־גנים,“ וואס זיינע עלטערן זיינען געווען צווישען איהרע ערשטע גרינדער. זיין פאטער, אשר מאסענזאהן, איז געווען פון די ערשטע מיטגלידער פון „הפועל הצעיר“ — די ציוניסטישע ארבייטער ארגאניזאציע פון די אידעאליסטען פאר דער ערשטער וועלט־מלחמה.

אין 1938 האט זיך יגאל אנגעשלאסען אן דעם קיבוץ נען (נאאן), וואו עס וואוינט אויך זיין ברודער משה מאסענזאהן, אויך א באגאבטער יונגער שרייבער. ער איז אין זיין קיבוץ געווען א פאסטוך און א וועכטער, א ספעציעלער פאליסמאן צו קעמפען געגען די אראבישע באנדעס אין די יאהרען 1936 ביז 1939. זיין ברודער, משה מאסענזאהן, האט געקעמפט אין דער ענגלישער ארמיי.

אלזא, א יונגער שרייבער, וועלכער איז געבוירען געווארען און אויסגעוואקסען ניט נאר אין ארץ ישראל, נאר אין דער סאמע אטמאספערע פון דעם נייעם קאלעקטיווען לעבען אין ארץ ישראל. ער קאן ארץ ישראל מיט איהר נייעם לעבען ניט פון דרויסען, ניט אלס איינער וואס האט זיך צו זיי צוגעפאסט. ער האט עס אלץ אריינגעזאפט אין זיך פון קינדווייזאן — די ארץ ישראל'דיגע הימלען און ארץ ישראל'דיגע ערד, די פעלדער און די ביימער, און דעם קאלעקטיווען לעבען און די געשיכטע פון דעם אידישען ארץ ישראל אין די דרייסיג יאהר פון זיין לעבען, די דרייסיג שטורמישע יאהרען אין דער אידישער געשיכטע און אין דעם אויפבוי פון דער אידישער ארץ ישראל.

דערצו נאך באזיצט יגאל מאסענזאהן דעם זעלטענעם טאלאנט פון קענען שילדערען אין בעלעטריסטיק די לויפענדע געשעהענישען. פאראן בעלעטריסטען, וועלכע זיינען פעהיג צו באהאנדלען בלויז איבערלעבענישען, וועלכע זיי האבען דורכגעטראכט און דורכגעזיפט אין זייער נשמה אין פארלויף פון יאהרען. פאראן אויך אזעלכע, וועלכע קענען פון א פאסירונג, וואס האט זיך ערשט נעכטען פארלאפען, מאכען אן ערצעהלונג אדער א ראמאן. מאסענזאהן באלאנגט צו דער צווייטער קאטעגאריע. איינע פון די לענגערע ערצעהלונגען אין דער זאמלונג האט צו טאן מיט דער אקציע פון דער „הגנה“ ערשט מיט א יאהר צוריק — און עס איז א גוטע ערצעהלונג.

אין 1936, מיט 11 יאהר צוריק, האט זיך אנגעפאנגען פאר'ן אידישען ישוב די לאנגע מלחמה פאר זיין עקזיסטענץ און פאר דער אידישער צוקונפט, און דער קאמף האט נאך ניט אויפגעהערט.

צוועלף ערצעהלונגען זיינען דא אין דער זאמלונג, צען קירצערע און צוויי לענגערע. בלויז אין פיר פון די קירצערע סקיצען פיהלט זיך ניט דער קאמף, און בלויז אין צוויי פון זיי ווערט געשילדערט דאס שטאטישע לעבען. דער גרעסטער טייל פון דעם בוך שילדערט אלס הינטערגרונט דעם אידישען דארף און דעם אידישען קאמף פאר עקזיסטענץ.

אבער יגאל מאסענזאהן גיט ניט גלאט א שילדערונג פון א סביבה: ער שילדערט לעבעדיגע מענשען מיט זייערע אינערליכע איבערלעבענישען און פראבלעמען. און די מענשען זיינען מייסטענס זיינע מענשען, ארץ ישראל'דיגע אידען פון זיין דור, אדער די מענשען פון דעם עלטערען דור בויער פון דעם ישוב, און דא און דארט א איד וואס איז ערשט אנגעקומען פון דעם אייראפעאישען גיהנום. פארשטעהט זיך, אז אמבעסטען שילדערט ער די וואס ער קען נאהענט, אינטים — די יונגע אידען פון די קיבוצים.

2

„אפורים כשק“ — גרוי ווי דער זאק. דער נאמען פון דער זאמלונג איז אויך דער נאמען פון א קורצער סקיצע, אינגאנצען 20 זייטען. גרוי ווי דער זאק זיינען די טעג אין דער ענגלישער טורמע פאר מיכאל און שמעון, צוויי יונגע „קיבוצ'ניקעס,“ וועלכע זיינען פאראורטיילט געווארען צו 5 יאהר פאר באזיצען געוועהר. ווען די ענגלענדער האבען זיי געדארפט אין קאמף מיט די נאצים אין סיריע, האבען זיי זיי באנוצט, און איינער פון די צוויי, מיכאל, האט אין אן אקציע פארלוירען אן אויג. אבער שפעטער האט מען אויף דעם אידישען דארף געמאכט די באוואוסטע אבלאווע, כלומר'שט צו זוכען פוילישע דעזערטירען, און מען האט געפונען ביי אידען געוועהר.

שוין א יאהר אז זיי זיצען אין טורמע.

שמעון האט א פרוי אין דעם קיבוץ. זי קומט איהם באזוכען און ער פרעגט זיך נאך אויף די קינדער. ער פרעגט ווי אזוי עס בויט זיך די נייע שטאל, ער פרעגט אויף די חברים, ווער האט זיך מאביליזירט אין דער מלחמה — מען זיצט טאקע אומזיסט אין טורמע, אבער דער קאמף געגען היטלער'ן איז א אידישער קאמף, דארף מען העלפען.

צו מיכאל'ן קומט אויך א יונגע פרוי אויף באזוך, אסתר, וועלכע איז ערשט אנגעקומען פון פוילען, פון דעם לאנד וואו עס איז שוין ניטא קיין פרומע טאטע־מאמע, וועלכע פלעגען זיך בייזערען פאר ארומדרעהען זיך מיט אפיקורסים, ניטא — פארברענט געווארען אין די קאלך־אויוונעס. צפורה קומט זיך טרעפען מיט מיכאל'ן, אבער מיכאל זיצט אין זיין צעל און קומט ניט ארויס. שמעון טענה'ט מיט איהם: געה ארויס, שוין דאס דריטע מאל אז צפורה קומט אין טורמע און דו ווילסט זי ניט זעהן. זי האט דאך דיך ליב. ניין, מיכאל וויל ניט. ער איז צו שטאלץ אקעגענצוקומען זיין געליבטע מיט זיין גלעזערנעם אויג און מיט זיין צושעדיגטען פנים.

אבער זי איז דאך אויך א צובראכענער מענש. זי האט דאך דורכגעמאכט דעם נאצישען גיהנום. וואלט דאך בעסער געווען ווען די צוויי פארבינדען זייער לעבען נאך דעם ווי מיכאל וועט ארויס אויף דער פריי, און צוזאמען בויען א משפחה־לעבען, מיט קינדער.

אזוי טענה'ט צו איהם שמעון, און מיכאל שווייגט.

„ווי דענקסטו, שמעון, מען וועט דא אונז אפהאלטען די גאנצע פינף יאהר?“

„ווער ווייסט זיי? לעג זיך שלאפען, מיכאל“.

אבער עס שלאפט זיך ניט, און די צוויי חברים רעדען. זיי לעבען איבער דעם 2טען יוני, 1941, ווען זיי האבען געפיהרט אן אפטיילונג פון אויסטראלישע זעלנער צו באפאלען די פראנצויזישע ווישי־אמבאסאדע אין סיריע.

זיי לעבען איבער נאכאמאל דעם טאג ווען די ענגלישע פאליציי האט געמאכט אן אבלאווע אויפ'ן קיבוץ און געפונען ביי זיי דעם געוועהר. מיכאל האט דאן זיך באשעפטיגט אין דעם שטאל מיט דער ברוינער קוה וואס האט זיך געהאלטען אין קעלבען. דאס קעלבען איז צוגעגאנגען שלעכט. מיטאמאל דערהערט זיך א טומעל אין הויף — פאליציי. מיכאל איז געווען צו שטאלץ צו באהאלטען זיין געוועהר. שמעון האט געווארט אויף א באפעהל פון מיכאל'ן — ער איז דער אפיציר אין דער „הגנה“. זיינען זיי ביידע אריינגעפאלען.

און אט זיצען זיי ביידע אין טורמע, און עס לויפען דורך טעג — „אפורים כשק“ — גרוי ווי דער זאק.

די ערשטע סקיצע אין דעם בוך הייסט „אפר“ (אש).

לעבט א יונגער חבר אין א קיבוץ. א גוטער חבר, חנן הייסט ער. לעבט ער א שעהנעם לעבען מיט זיין חבר'טע סאניע. מיטאמאל טרעפט אן אומגליק און סאניע געהט אראפ פון זינען. זי האט זיך געוואשען אין דער שפריצבאד (שאוער) און זי האט מיטאמאל אנגעהויבען וויינען און שרייען, אז דער זייף איז געמאכט פון מענשליכען פעטס, אז דער גרינער זייף איז געמאכט פון פארפוילטע פעטס, דערפאר איז ער גרין, און אז זי וויל פארען צו איהר מאמען אין ווארשע. וועמען זי האט איבערגעלאזען ביי דער באהן־סטאנציע איידער זי, סאניע, איז אפגעפאהרען קיין ארץ ישראל. די מאמע ווארט נאך אויף איהר דארטען ביים ווארשעווער באהן. זי טאר זי דארטען אליין ניט איבערלאזען, ווייל זי קען נאך דערשטיקט ווערען פון דער שווערער לופט.

חנן שליסט זיך אן אין דער ארמיי. מארגען פאהרט אפ זיין רעגימענט קיין אפריקע. א שאד וואס ער איז בלויז א וועכטער ביי די זאפאסען, ער וואלט בעסער וועלען האבען די געלעגענהייט צו שיסען די בעסטיעס וועלכע האבען פארברענט זיין סאניע'ס מוטער און האבען זיין סאניע'ן געטריבען צו משוגעת.

3

א גאנצער דור זיהן פון דעם אידישען פאלק האט געבויט א סאציאליסטישען לעבען אין ארץ ישראל. וואס פאר אן ערפאלג האבען זיי געהאט? איז דער איינצעלנער מענש, דער יחיד, גליקליכער איידער אין אן אינדיווידואליסטישער געזעלשאפט? קען זיך דער באגאבטער יחיד דארטען אויסלעבען?

מיט א צייט צוריק האט ארץ ישראל געשטורעמט מיט א ראמאן וועגען דעם קיבוץ, וואו עס ווערען ארויסגעשטעלט די שאטענדיגע זייטען פון קאלעקטיווען לעבען („מעגלות“ פון דוד מאלעץ). די נייע געזעלשאפט איז שוין, יעדענפאלס, רייף פאר זעלבסט־קריטיק, פאר אריינטראכטען זיך און געפינען וועגען צו פארבעסערען די פעהלערען.

איינע אזא ערצעהלונג איז דא ביי יגאל מאסענזאנ'ען, וואו די פעהלערען פון דעם קיבוץ־לעבען ווערען באהאנדעלט. די ערצעהלונג הייסט „כבשים“ — שעפסען.

עמרם לוי פיטערט די שעפסען אין דעם קיבוץ; ער איז אויך א מאהלער, און אין זיין פרייער צייט מאלט ער אויפ'ן לייוונט. עס פעהלען איהם מאטעריאלען. געהן אפשלאגען די טיר ביים סעקרעטאר, ער זאל איהם געבען די פאר גראשען וואס ער דארף נויטיג, אפגעבען איהם אלעמאל א חשבון און אויסהערען זיינע פראגעס, איז איהם דערווידער. האט ער איינמאל, צוויימאל פארקויפט א שעפס א שכנ'ישען אראבער. דער אראבער האט דערצעהלט די חברים פון דעם קיבוץ און עס ווערט א סקאנדאל.

עמרם לוי שטעהט און מעלקט די שעפסען צוזאמען מיט די אנדערע פאסטוכער, און קיינער וויל צו איהם ניט רעדען. אלע אין דעם קיבוץ מיידען איהם אויס. מען ווייס, אז ער איז גערופען געווארען אין דעם סעקרעטאריאט צימער, וואו ער האט זיך איינגעקארטשעט אין א ווינקעל, לעבען דער טעלעפאן־בודקע, און האט גארניט געלייקענט: „יא, איך האב עס געטאן, איך האב פארקויפט שעפסען אהן קיינעמ'ס ערלויבעניש. יא, איך בין א גנב, און איהר האט מיך געטריבען צו ווערען א גנב“.

ווען דער סעקרעטאר לעגט איהם פאר, ער זאל זיך אויפהויבען און אוועקפארען, האט ער זיך ענטזאגט: „ניין, איך געה ניט! איך וויל ערקלערען! איך וויל רעדען ביי א פארזאמלונג!“

זיין געליבטע, גערטע, שלאגט איהם פאר, ער זאל אוועקפארען: עס איז א קליין לאנד, מען קען יעדען איינעם, ער וועט ערגעץ ניט קענען אויפהויבען זיין קאפ. אבער ער וויל ניט אנטלויפען.

ער קומט צו דער פארזאמלונג. מען ברענט איהם און מען בראט איהם לעבעדיגערהייט. ער זיצט און שווייגט און טראכט גאר וועגען אנדערע זאכען. מיטאמאל הערט ער דעם פארזיצער'ס שטימע:

„עמרם לוי האט דאס ווארט“.

ער קען ניט רעדען. ער שטעהט און שווייגט.

„יעצט שעהמסטו זיך!“ ווארפט איהם א חבר אין פנים אריין.

עמרם לוי לויפט אוועק צו זיך אין געצעלט און ברענגט זיינע געמאלענע לייוונטען, ווארפט זיי אויפ'ן טיש און שרייט אויס:

„אט, אט איז מיין ברויט, מיין ברויט! ברויט, ברויט! אט, זעהט איהר — איך בין ניט קיין גנב!“

און ער כאפט זיך ביי די האר און פאלט צו צום טיש מיט א פארשטיקטען געוויין.

וואס איז דער ענטפער אויף אזא מענשליכער טראגעדיע?

אין לויף פון זייער געשפרעך פאר דער פארזאמלונג זאגט איהם זיין געליבטע:

„עס קען זיין, אז אין דער דאזיגער וועלט פון דער גרויסער קאמונע איז פאראן אלץ, אלץ; אבער די, וועלכע זעהען זייער מיסיע אין דער קונסט, פאר זיי איז דא קיין ארט ניט. דערווייל נאך ניט. אפשר אין דעם קומענדען דור וועט מען עס בעסער פארשטעהן, מען וועט בעסער העלפען, מען וועט לאזען אטעמען פרייער. אבער יעצט שלעפט מען אראפ יעדען איינציגען, וועלכער וויל זיך אויפהויבען איבער דער וואכעדיגקייט, מען שניידט איהם אונטער די פליגען. אייניגע רעדען עס ארויס קלאר, אנדערע ווייסען ניט ווי אזוי עס אויסצודריקען, כאטש די פיהלען אויך, אז פארלויפיג פאדערט דא די וואכעדיגקייט, אז דער מענש זאל איהר באלאנגען אינגאנצען, אהן א רעשט פאר זיך. און ווייל עס איז שווער דאס אויסצוהאלטען, באקאטירט מען דעם אויסנאהמס־מענש. דאס איז א קנאה, וועלכע האט אין זיך א גראד הייליגקייט. דו וועסט עס ניט קענען אויסהאלטען“.

אבער עמרם לוי וויל דווקא אויסהאלטען. ער איז צוגעבונדען צום קיבוץ מיט לייב און לעבען. אוועקגעהן פון דארטען הייסט אויפהערען לעבען...

יגאל מאסענזאן דערצעהלט ניט קיין מעשות, וועלכע האבען א סוף. ער שילדערט בלויז בילדער און עפיזאדען און גיט דעם הינטערגרונט פון די עפיזאדען דורך מאהלען די געדאנקען און די ערינערונגען פון זיינע העלדען. אבער אלע עפיזאדען זיינען העכסט דראמאטיש. דער שרייבער זאגט ניט, אז זיי זיינען דראמאטיש, ער מאהלט זיי זאכליך, אביעקטיוו, מיט א פולער רייכקייט פון איינצעלהייטען.

אין דעם בוך געהען אויך אריין ערצעהלונגען, וועלכע מאהלען די פראבלעמען פון ליבע און איפערזוכט צווישען די מיטגלידער פון דעם קיבוץ. דיזעלבע פראבלעמען ווערען אויך אריינגעפלאכטען אין זיינע צוויי לענגערע ערצעהלונגען „השעה היעודה“ — די באשטימטע שטונדע, וועלכע שילדערט די אקציע פון דער „הגנה“ געגען ענגלאנד, און „מתתיהו שאץ“, וועלכע שילדערט א שלאכט מיט אראבישע טעראריסטען פאר דער מלחמה.

די צוויי ערצעהלונגען זיינען אבער גענוג וויכטיג זיי זאלען באהאנדעלט ווערען אויף א באזונדערען אופן.